

Forebygging av mobbing og krenkende adferd i barnehagen

Hva er mobbing i barnehagen og hvordan jobber ulike barnehager med forebygging av mobbing og krenkende adferd blant de eldste barna i barnehagen?

Ida Reistad Eidem
[kandidatnummer: 1014]

Bacheloroppgave
[BDBAC4900]

Trondheim, mai 2019

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.



Forord

I skrivende stund ferdigstilles flere måneders glede og bekymring.

Å skrive en bacheloroppgave var like krevende som jeg hadde forespeilet. Det jeg ikke hadde sett for meg i forkant av undersøkelsen var den enorme gleden over å ha gjennomført et så stort arbeid, og kunnskapen man sitter igjen med. Kunnskap for å belyse tematikken, og kunnskap om bruk av intervju som metode for å innhente data. I forbindelse med denne bacheloren har jeg sett verdien i å ta kontakt med andre mennesker i samme situasjon, og opplevd effekten av å koble opplevelser og erfaringer til teori og ulik forskning. Jeg har stor tro på at metoder som dette gjør oss til bedre barnehagelærere og vi ved å aktivt lytte til hverandre kan skape en barnehagehverdag som er god for alle. At vi ved hjelp av å utveksle erfaringer kan forebygge og sette i verk tiltak som har effekt og som hjelper. At vi ved å snakke sammen kan gjøre en forskjell.

Jeg vil benytte anledningen til å takke mine 3 informanter for at de tok seg tid i en travel hverdag og delte av erfaringer og opplevelser.

Takk til mine to veiledere ved Dronning Mauds Minne Høgskole *Førsteamanuensis Seksjon for samfunnsfag Kristine Warhuus Smeby* og *Førsteamanuensis Seksjon for pedagogikk Karianne Franck*. Takk for gode innspill, råd og tilbakemeldinger. Dere har vært en enorm trygghet og inspirasjon ved hele prosessen.

Takk til studievenninne *Marianne Hoem* for alltid å bare være en telefonsamtale unna. Uten vårt gode samarbeid og vennskap hadde veien vært lang å gå.

Takk til *svigerinne Kristine Vikan*, for nyttige tips mellom amming og bleieskift, din kunnskap har bidratt til å løfte oppgaven.

Takk til min sjef *Randi Larshus* for at du alltid har døren til kontoret åpent for meg. Ingenting har noen gang vært et problem og det er takket være din velvilje.

Takk til *Svigermor Kari Anne*, *svigerfar Rolf Arne*, *Mamma Heidi* og *pappa Knut Andreas*. Uten dere hadde jeg ikke hatt mulighet til å skrive denne oppgaven eller gå mine år ved Dronning Mauds Minne Høgskole. Takk for at dere delte av deres tid sånn at vi fikk anledning til å investere i vår framtid. Vi er evig takknemlig.

Takk til *Isak*, *Aksel* og *Amalie* for at dere har forstått og tatt hensyn til en skrivende mamma.

Og sist men ikke minst takk til *Anders*, en fantastisk mann som har vært involvert i prosessen på godt og vondt. Takk for at du alltid har vist forståelse og kjærlighet.

Tusen takk.

Innhold

Forord.....	1
1. Innledning.....	4
1.1 Problemstilling.....	5
1.2 Oppgavens oppbygning.....	5
2. Teori.....	5
2.1 Fenomenet mobbing.....	5
2.2 Mobbing i barnehagen.....	6
2.4 Forebyggende tiltak.....	8
2.4.1 Styrke personalgruppen.....	8
2.4.2 Gode holdninger og verdier.....	8
2.4.3 Styrke selvbildet og barnegruppen.....	10
2.4.4 Foreldresamarbeid.....	11
3. Metode.....	11
3.1 Kvalitativ metode.....	12
3.2 Valg av informanter.....	12
3.3 Intervju.....	14
3.4 Etske Hensyn.....	14
3.5 Kvalitet i forskning.....	15
4 Analyse.....	15
4.1 Mobbing og krenkende adferd i barnehagen.....	15
4.2 Forebyggende tiltak.....	16
4.2.1 Personalgruppen.....	16
4.2.2 Gode holdninger og verdier.....	17
4.2.3 Ulike strategier i møte med forebyggingsarbeidet.....	18
4.2.4 Samarbeid med hjemmet.....	19
5. Drøfting.....	19
5.1 Fenomenet mobbing.....	20
5.2 Mobbing i barnehagen.....	20
5.3 Forebyggende tiltak.....	21
5.3.1 Styrke personalgruppen.....	21
5.3.2 Autoritative voksne skaper gode relasjoner.....	22
5.3.3 Styrke selvbildet og barnegruppen.....	23
5.3.4 Foreldresamarbeid.....	24

6. Konklusjon	25
Bibliografi	27
Vedlegg.....	28
Vedlegg 1	28
Samtykkeskjema.....	28
Vedlegg 2	31
Intervjuguide	31

1. Innledning

Det er lunsj i barnehagen og en ny runde med håndvask står for tur. Egentlig ønsker jeg å finne en måte å snike meg unna, men vet av erfaring hvor vanskelig det kan være.. Etter som køen minker, vokser klumpen i magen... Jeg ser at han står der i dag også, venter ved siden av vaskerenna. Han venter på meg, både han og jeg vet hva som kommer. Det er min tur, jeg tar såpe på hendene og begynner å vaske. Han lener seg bort og skrur av kranen sånn at vannet stopper. Jeg visste det ville komme, det visste jeg i går også. Jeg ser ikke opp, jeg sier ingenting. Bare skrur på vannet og fortsetter å vaske. På nytt ser jeg skikkelsen nærmer seg, vannet stopper.

Dette er en situasjonsbeskrivelse fra barnehagehverdagen til et barn. Det er vanskelig å forstå at det er barn i norske barnehager som daglig går med frykt, uro og en forutanelse om at noe kommer til å skje. Det gjør ikke fysisk vondt om noen stopper vannet. Den første gangen kan det kanskje bli ledd av og oppfattes som en spøk, men pågår det over en lengre tid er det kanskje ikke like gøy lenger, og sakte men sikkert kommer det også til å gjøre vondt. Rørnes omtaler fenomenet mobbing som et virus. Et virus som er konstruert av naturen og som kan operere på tvers av landegrenser, religioner og kulturer. Et virus som sprer seg som ild i tørt gress (Rørnes, 2007, s. 21).

I senere tid har det blitt skapt en større forståelse for at mobbing og krenkende adferd like gjerne kan oppstå i barnehagen som på skolen. I forbindelse med bacheloroppgaven ønsker jeg å belyse flere perspektiver fra ulike barnehager sitt forhold til hvilke tiltak og rutiner de arbeider med i møte med mobbing og krenkende adferd blant de eldste barna. Hva opplever barnehagen, og hva sier teorien? I Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver står det at barnehagen skal «forebygge krenkelser og mobbing» (utdanningsdirektoratet, 2017, s. 11). Hvordan praktiserer ulike barnehager forebyggingsarbeidet og har dette en verdi? Som snart ferdigutdannet barnehagelærer ønsker jeg å ha tilstrekkelig med kunnskap for å kunne skape trygge rammer med ansatte som er tilstede for å forebygge mobbing og krenkende adferd, men er dette nok? Og vil jeg være i stand til å implementere dette i en allerede etablert barnehagehverdag?

1.1 Problemstilling

Det kan være mange faktorer som spiller inn på hvorfor man velger å jobbe som man gjør. Jeg ønsker at min studie i forbindelse med bacheloroppgaven skal være en kilde for erfaringer og kunnskap fra ulike barnehagelærere som daglig tar avgjørelser i møte med denne problematikken.

Problemstillingen min i forbindelse med bacheloroppgaven ble følgende:

Hva er mobbing i barnehagen, og hvordan jobber ulike barnehager med forebygging av mobbing og krenkende adferd blant de eldste barna i barnehagen?

1.2 Oppgavens oppbygning

Denne oppgaven er delt i seks kapitler. I første kapittel presenteres temaet, og hvorfor jeg ønsker å fordype meg i fenomenet mobbing og krenkende adferd i barnehagen. I kapittel to vil teorien forskningen baseres på bli presentert. I kapittel tre vil jeg presentere valg av forskningsmetode, samt skildre hele prosessen med innhenting av data fra informantene. Analyse av data materiale vil bli presentert i kapittel fire, og drøftet i lys av relevant teori i kapittel fem. Kapittel seks inneholder konklusjon av funn i forbindelse med forskningen og mine tanker knyttet til videre forskningsprosjekt.

2. Teori

I dette kapittelet skal jeg presentere ulike definisjoner, teorier og relevant forskning i forbindelse med mobbing og krenkende adferd i barnehagen. Jeg vil også belyse flere teorier om ulike forebyggingsstrategier i forbindelse med mobbing og krenkende adferd.

2.1 Fenomenet mobbing.

En av Skandinavias fremste forskere innen mobbing er Dan Olweus. Han definerer mobbing på følgende måte: «*en person er mobbet eller plaget når han eller hun, gjentatte ganger over en viss tid blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere andre personer*» (Olweus, 1997, s. 17). Han presiserer at negative handlinger både kan være fysiske i form av å slå, holde igjen, sparke og skubbe eller verbalt der man håner eller truer. Disse formene for negative handlinger kjenner vi som direkte mobbing noe som kjennetegnes ved at offeret blir direkte påvirket av situasjonen (Lund, De er jo bare barn, 2014, s. 13). Det å benytte kroppsspråk aktivt for å provosere frem negative reaksjoner i form av å snu ryggen til, gjøre grimaser, eller ulike former for sosial ekskludering kan også defineres som negative handlinger og kommer under definisjonen indirekte mobbing. Denne formen for mobbing er ifølge Lund (2014, s13) vanskeligst å avdekke. Det er ikke handlinger som blir direkte påført

offeret, men kan være ødeleggende over tid. Et eksempel på indirekte mobbing kan være «du får ikke komme i bursdagen min, eller «de med grønn jakke får ikke bli med på leken».

Erling Roland er en norsk forsker, og han har i samarbeid med Grete Sørensen Vaaland utformet en definisjon av mobbing som vektlegger voldsaspektet: «*Med mobbing eller plaging forstår vi psykisk og/eller fysisk vold mot et offer, utført av enkeltpersoner eller grupper. Mobbingen forutsetter et ujevnt styrkeforhold mellom offer og plager, og at episodene gjentas over tid. Fysisk plaging, utestenging og erting er de vanligste formene for mobbing*» (Roland & Vaaland, 2006, s. 8). Denne definisjonen presiserer de ulike posisjonene til offer og mobber. I følge Olweus faller det ikke under kategorien mobbing om to like sterke parter både fysisk og psykisk er i konflikt, men at det må være en ubalanse i styrkeforholdet der den som er offer for handlingene ikke har mulighet til å forsvare seg (Olweus, 1997, s. 18). Professor Dorte Marie Søndergaard velger å fokusere på ulike gruppeprosesser og kulturer når hun skal forstå mobbing. Hun mener at barns personlighetstrekk i møte med ulike styrkeforhold ikke nødvendigvis har noen betydning sett alene. Hun beskriver mobbing som «sosiale prosesser på avveie» som vil påvirke hele barnegruppa, og ikke bare den som utfører handlingen(e) og offeret. (Helgesen, 2015, s. 24). Søndergaard mener «mobbing handler mer om gruppas toleranse for annerledeshet enn kategorisering av medlemmene som aggressive, svake eller passive» (Helgesen, 2015, s. 24). Istedenfor å se på mobbing som en negativ handling for å gjøre andre vondt, ønsker Søndergaard å se på mobbing som en handling basert på eksklusjonsangst av mobber. Personen som bli ekskludert vil da miste posisjon og vedvarer dette over tid kan handlingen forståes som mobbing (Helgesen, 2015, s. 24).

2.2 Mobbing i barnehagen.

Mobbing i barnehagen er et omdiskutert tema. Ifølge Idsøe og Roland oppstår det negative handlinger allerede i barnehagen, men at disse forekommer uten en planlagt intensjon fra mobber. Denne type adferd mener Idsøe og Roland ikke faller under kategorien mobbing, og har valgt å beskrive denne type adferd som begynnende mobbeadferd. De mener forøvrig at denne typen negative hendelser over tid kan utvikle seg til mobbing (Idsøe & Roland, 2017, ss. 16-17).

Lund hevder imidlertid at gjentakende negativ adferd i barnehagen skal komme under kategorien mobbing. Hun er redd for at konsekvensene av å ikke knytte adferd opp til mobbebegrepet i barnehagen kan føre til avvisning og ignorering både for de som blir utsatt og de som utfører (Lund, De er jo bare barn, 2014, ss. 14-15).

Forskning har registrert både indirekte og direkte former for mobbing i barnehagen. Crick, Casa og Mosher gjennomførte i 1997 en undersøkelse der de tok utgangspunkt i aldersgruppen 3 ½ til 6 år. Her ble det registrerte ulike former for negative handlinger basert på intensjon. Negativ adferd ble utøvd om barnet ikke fikk ønsket leke, innfridd egen vilje og lignende. Det ble også registrert voldelige episoder i denne undersøkelsen (Helgesen, 2015, s. 28).

I 2004 gjennomførte Ostrov, Wood, Jansen, Casas og Crick en longitudinell studie der undersøkelser ble gjennomført 4 ganger på 2 år. Forskningen viste at barn i barnehagen var i stand til både å sladre og fortelle hemmeligheter. Det ble også i denne undersøkelsen registrert former for indirekte og direkte mobbing. I motsetning til den tidligere undersøkelsen ble det også registrert nonverbal mobbing, den ble kategorisert som den vanligste formen i utøving av negativ og krenkende adferd (Helgesen, 2015, s. 29).

I en undersøkelse gjennomført i 2012 ble det registrert at 12% av barna i barnehagen opplevde ofte å bli plaget av andre barn. Undersøkelsen siktet til barns trivsel og medvirkning i norske barnehager (Lund & Helgeland, Mobbing i barnehagen, 2016, s. 9).

Forskning viser at negative handlinger oppstår allerede i barnehagen, om dette er på begynnende stadier, eller kan falle inn under begrepet mobbing, strides de lærde om. Det vi imidlertid kan tenke oss til er at krenkende adferd og negative handlinger føles like vondt og har like ødeleggende faktorer om handlingene er bevisst eller ei (Høiby & Trolle, 2012, s. 15)!

For å kunne avdekke mobbing og krenkende adferd i barnehagen, er det viktig at de ansatte er i stand til å se forskjell på «vanlige» negative handlinger og mellom like sterke kandidater og mobbeadferd (Idsøe & Roland, 2017, s. 20). «Når mobbing skjer, er det noen voksne som ikke ser». Lund og Helgeland mener at det er ansattes ansvar å se, handle og veilede når uønskede hendelser i barnehagen oppstår. skriver (Lund & Helgeland, 2016, s. 4). Ifølge Høiby og Trolle kan gamle myter være ødeleggende for hva som egentlig foregår bak lukkede dører, i spennende leker og utveksling av hemmeligheter. Fraser som «det går nok over av seg selv» eller «det er sikkert hennes egen skyld!» (Høiby & Trolle, 2012, ss. 24-28) er ord som bidrar til å kamuflere hendelsene istedenfor å handle. De mener at første steg i å avdekke mobbing og krenkende adferd er å forstå at det er en realitet i alle barnehager..

2.4 Forebyggende tiltak

2.4.1 Styrke personalgruppen

Ifølge Rørnes er ikke stort hjerte nok til å se og bekjempe mobbing og krenkende adferd alene. Hun mener det må tilstrekkelig med kompetanse til både individuelt, men også kollektivt for å kunne se og forebygge. Hun mener økt kompetanse innen temaet vil påvirke de ansattes valg og handlingsmønster, samt skape en felles plattform med ulike strategier. Jo mer kunnskap, desto lettere vil det være å etablere proaktive strategier som skaper forutsigbarhet (Rørnes, 2007, s. 63).

Forebyggende arbeid av mobbing og krenkende adferd krever et personale som står sammen om tydelige mål og har blitt enige om et felles verdsett som følger barnehagehverdagen. Ifølge Rasmussen er det viktig at de felles strategiene er gjennomførbare og at de er tydelig i hverdagen. Å møtes for felles evaluering kan være en god måte å holde liv i langsiktige mål (Rasmussen, 2012, ss. 32-36). Rasmussen mener det er avgjørende at ansatte respekterer hverandres verdier, og at disse harmonerer med fellesverdiene. Det er derfor viktig med tydelige føringer på hvilke verdsett som skal praktiseres i barnehagehverdagen. Dette bidrar til å skape en enighet samt trygghet i personalgruppen om de pedagogiske verdiene (Rasmussen, 2012, s. 35). Selv om man følger det samme verdsettet betyr ikke det at personalet ser og jobber likt. Det at de ansatte i barnehagen er preget av ulike «briller» i arbeidet mener Lund er verdifullt, fordi det kan være med på å skape et mer nyansert bilde av negative hendelser, da de ansatte har ulike verdier og kunnskap (Lund, 2015, s. 121).

2.4.2 Gode holdninger og verdier

«*En pedagog er pedagog for alle*», Høiby og Trolle mener positive relasjoner med alle i barnegruppen skal være en kontinuering prosess som er nødvendig for fellesskapet. Denne prosessen krever ansatte som er ærlige og tar ansvar for å sikre gode relasjoner til alle i barnegruppa. I barnehager der de ansatte forstår og aksepterer vil også barna utvikle aksept og anerkjennelse for hverandre (Høiby & Trolle, 2012, s. 50). Idsøe og Roland mener også barn lærer av positive tilnærminger og krav stilt fra de ansatte om positiv adferd. De tror autoritative voksne som viser en kombinasjon av varme, men stiller tydelige krav og grenser, oppnår en posisjon i barnegruppa som er viktig i forebyggingsarbeidet (Idsøe & Roland, 2017, ss. 79-81). I barnehager med autoritative voksne skal alle barn oppleve varm respons og trygghet, noe som forutsetter at de ansatte kjenner til, både barnegruppen og enkeltbarnet (Idsøe & Roland, 2017, s. 82). Høiby og Trolle opplever at fargekoding av relasjoner mellom

voksne-barn er et viktig verktøy i arbeidet, og at det gir en enklere oversikt over hvor de ulike ansatte må arbeide for å sikre at relasjonen styrkes (Høiby & Trolle, 2012, ss. 61-62).

Negative relasjoner mellom voksne og barn er uakseptabelt og faglig feil ifølge Høiby og Trolle. *«I en barnehage hvor man tillater holdningen at det ikke er mulig å like alle barn, og heller ikke jobber med å få på plass en bedre relasjon til barna, bygges det opp en utelukkingskultur som kan legge kimen til senere mobbing»* (Høiby & Trolle, 2012, ss. 62-63). Det gjelder å se barnet fremfor hendelsen, og vise at du støtter samtidig som du tar avstand fra situasjonen (Høiby & Trolle, 2012, ss. 50-51). Christoffersen mener det er viktig å se barna i barnehagen og reflektere over årsakene til de uheldige handlingene sett i lys av egen praksis. *«I kraft av pedagogens normativitetsskapende diskursive definisjonsmakt vil det alltid være en pedagogisk plikt å forholde seg reflekterende til sine tolkninger av barn i forhold til sin egen praksis og relasjon til barna»* (Christoffersen, 2015, s. 107). Dette bidrar til å åpne en verden som omhandler barnets begrensninger og muligheter, og skape en forståelse for handlingene. Velger man å handle ut ifra de negative hendelsene uten å se på barnets intensjon, samt reflektere over egne tolkninger, kan man risikere å ende opp i en «negativ spiral» som kan føre til en utelukkelseskultur.

Høiby og Trolle mener et nyansert syn på enkeltbarnet kan skape solide vilkår for gode relasjoner, dette forutsetter at den ansatte går målrettet inn for å bli kjent med hvert enkelt barn, og er i stand til å skape en arena der alle føler seg anerkjent for den de er. De velger å legge vekt på respekt og aksept i forebyggingsarbeidet mot mobbing og krenkende adferd i barnehagen. Her er det avgjørende å kunne skille mellom de negative handlingene og enkeltbarnet (Høiby & Trolle, 2012, ss. 50-52). I verste fall kan de ansatte overse barnets behov og skape en aksept til mobbeadferden. Det er her viktig å være klar over sitt ansvar som voksen og rollemodell (Idsøe & Roland, 2017, ss. 22-23).

Ifølge Lund er det viktig at barn er trygge på at de får den hjelpen de behøver når de har behov for det. Erfarer de at dette ikke er tilfellet, vil det ikke gi grunnlag for gode relasjoner mellom voksne og barn. Med dette mener hun ikke at voksne skal ta over alle situasjoner. Tvert imot mener Lund det er viktig for barn å erfare at de kan feile, utfordre egne grenser, våge og klare selv i pressende situasjoner. Hun presiserer at det under disse omstendighetene er avgjørende at ansatte i barnehagen griper inn der det er nødvendig, samt iakttar fra sidelinjen for veiledning ved situasjoner de opplever at barn kan løse selv. Sånne muligheter og holdninger vil gi barn generaliserte erfaringer som tilsier at de er trygge og får beskyttelse

av voksne når de har behov. Slike erfaringer vil gjøre det lettere for barn å søke voksne dersom de blir utsatt for mobbing eller krenkende adferd i barnehagen (Lund, 2015, ss. 114-116).

Idsøe og Roland mener bevisste ansatte som er tett på, lærer seg å se de ulike karakterene i barnegruppa, vil kunne ved observasjon avsløre om hendelser er gjentakende eller bare tilfeldig. De mener derfor ansatte med gode relasjoner kan starte en tidlig intervensjon i form av veiledning for å stoppe mobbing og krenkende adferd i barnehagen før uheldige situasjoner oppstår (Idsøe & Roland, 2017, s. 35).

2.4.3 Styrke selvbildet og barnegruppen

Det å imøtekomme barnet skal være en del av barnehagens praksis og vil være et viktig ledd i forebyggingen av mobbing og krenkende adferd i barnehagen. Og bli sett på som ett viktig ledd i forebyggingen av mobbing og krenkende adferd i barnehagen, mener Lund og Helgeland (Lund & Helgeland, Mobbing i barnehagen, 2016, s. 33). De tror effekten av å benytte barnehagen som arena for å bli kjent med egne og andres følelser kan bidra til å utvikle «barnas mentaliseringskapasitet og emosjonelle modning» (Lund & Helgeland, Mobbing i barnehagen, 2016, ss. 34-35).

Høiby og Trolle mener barn viser stor interesse for å snakke om ulike følelser og handlinger og mener «vennegrupper» eller samlingsstund kan være gode arenaer for dette. De har også sett effekten av å gi anerkjennelse for barns spontane positive adferd. I tilbakemeldingene fra de ansatte har barna størst utbytte av et nyansert utvalg av konkrete bemerkninger ifølge Høiby og Trolle (Høiby & Trolle, 2012, s. 84). I forbindelse med forebygging av mobbing og krenkende adferd i barnehagen er det utarbeidet ulike programmer og tiltak, likevel mener Lund den viktigste og mest effektive fremgangsmåten er de voksnes holdninger ovenfor barna. Hun mener trygge, tydelige og varme voksne skaper holdninger overfor barna som gir ro, gir trygghet og følelsen av beskyttelse (Lund, Tydelig og varme voksne i møte med mobbing i barnehagen, 2015, s. 114).

Rørnes tror ulike belønningsstrategier kan fungere som en konkret motivasjon som bidrar til at barn får «*oppleve at det lønner seg å være grei*» (Rørnes, 2007, s. 62). Rørnes påpeker at dette krever et klart mål som alle i barnegruppen føler seg en del av, uansett utfall. Skreland mener ønsket adferd, regler eller normer kan forsterkes i form av positive og negative sanksjoner. Hun opplever en sanksjon som en moralsk reaksjon på en oppførsel som blir belønnet eller straffet (Skreland, 2019, s. 85). Skreland mener at positive sanksjoner har en

«*individuell, psykologisk, disiplinerende og oppdragende effekt*» på det involverte barnet, men opplever også at det kan ha en smitteeffekt på hele barnegruppa. Om man benytter belønning for å fremme eksisterende regler og verdier kan dette være et effektivt virkemiddel mener hun (Skreland, 2019, s. 87). Rørnes opplever at utfordringene ved å bruke belønning som virkemiddel og metode oppstår først når noen i barnegruppen tar avstand og velger å gjøre handlinger som ikke bidrar positivt for fellesskapet (Rørnes, 2007, ss. 62-63).

2.4.4 Foreldresamarbeid

Olweus mener det er viktig at foreldre har en aktiv rolle i forebyggingsarbeidet i barnehagen (Olweus, 1997, s. 65). Høiby og Trolle (2012, s. 108-109) opplever at økt kunnskap bidrar til økt engasjement for samarbeid i foreldregruppa. Ifølge Idsøe og Roland må barnehagen videreformidle sin kunnskap over til foreldre. Foreldre bør få informasjon om hvordan mobbing oppstår og hvordan forebygge og handle. Idsøe og Roland (2017, s. 85-86) tror denne kompetansen vil forsterke forebyggingsarbeidet i barnehagen, samt være til god hjelp på hjemmearenaen. Rørnes (2007, s. 43) mener samarbeidet har best effekt om det oppstår i «fredstid». Hun mener det er vesentlig at barnehagen er tidlig på banen for å etablere et godt samarbeid bygget på tillit og trygghet. Hun opplever at hente og bringe situasjoner er gode arenaer for dette. Foreldre må oppleve at deres barn blir ivaretatt og at regler og retningslinjer er satt for at deres barn skal få en best mulig både i barnehagen og i hjemmet (Rørnes, 2007, ss. 43-44). Det er viktig med tilstrekkelig informasjon når det kommer til å forstå barnehagens retningslinjer i forbindelse med å forebygge mobbing og krenkende adferd. Høiby og Trolle opplever at det kan oppstå lojalitetskonflikt i forbindelse med regler som har innflytelse på livet utenfor barnehagen. De har likevel erfart at foreldre velger å håndheve retningslinjene som er utarbeidet for å sikre at ingen blir utestengt fra sosiale begivenheter, dette spesielt da foreldre ser effekten slike retningslinjer har i en barnegruppe (Høiby & Trolle, 2012, s. 109).

3. Metode

Ifølge Dalland er en metode et redskap som forteller oss hvordan vi bør gå frem for å innhente data på en faglig interessant måte. Metoden som er valgt vil være avgjørende for hvilke typer data og informasjon undersøkelsen gir. Den kvantitative forskningsmetoden benyttes i undersøkelser som krever et målbart resultat i form av tall. Den kvalitative forskningsmetoden samler inn data som er basert på opplevelser og meninger. Begge metodene gjør oss i stand til å tegne et bilde av samfunnet vi lever i på hver sin spesifikke, unike måte (Dalland, 2012, ss. 111-112). I denne undersøkelsen har jeg valgt å bruke intervju som datainnsamlingsstrategi.

Dette fordi det gir meg mulighet til å kunne gå i dybden og få informantenes subjektive opplevelser og meninger knyttet til problemstillingen som skal besvares.

3.1 Kvalitativ metode

I denne undersøkelsen har jeg valgt å benytte meg av kvalitativ metode. Som datainnsamlingsstrategi har jeg valgt intervju. Ifølge Dalen (2011, s. 13) er intervju et virkemiddel for å fange opp både følelser, tanker og informantenes egne erfaringer. Denne formen for datainnsamling vil kunne gi meg mulighet til å forstå og komme i dybden av det som studeres i denne undersøkelsen. Informantene i denne undersøkelsen har lang erfaring fra barnehagen og har kunnskap og erfaringer knyttet til det jeg ønsker å fordype meg i. I forbindelse med bacheloroppgaven ønsker jeg å få innsyn i hva pedagoger i barnehagen opplever som mobbing og hvilke tiltak som blir iverksatt for å forebygge mobbing og krenkende adferd i barnehagen.

Johannessen, Tufte og Christoffersen beskriver tre ulike former for intervju. Ustrukturert, delvis strukturert og strukturert intervju (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, s. 137). I denne oppgaven har jeg valgt å benytte meg av delvis strukturert intervju. I forbindelse med en kvalitativ metode, kan man velge å benytte en induktiv eller deduktiv tilnærming.

En Induktiv tilnærming går fra «empiri til teori» mens en deduktiv tilnærming fra «teori til empiri» (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, s. 47). For å utvikle en bedre forståelse og være i stand til å stille fruktbare spørsmål i forbindelse med intervjuet, har jeg fordypet meg i ulike teorier knyttet til mobbing og krenkende adferd i barnehagen. I intervjusituasjonen ønsker jeg å være åpen for nye vinklinger og hypoteser i møte med informantene. Jeg har derfor valgt å gå for en pragmatisk tilnærming som er en mellomting mellom en induktiv og en deduktiv tilnærming (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, s. 48).

3.2 Valg av informanter

I forbindelse med bacheloroppgaven har jeg valgt å intervju tre barnehagelærere fra tre forskjellige barnehager. Dette da jeg tror det vil gi meg et rikere materiale å jobbe med i ettertid av datainnsamlingen.

I prosessen med å komme i kontakt med informanter henvendte jeg meg til ulike styrere i flere barnehager for aktuelle kandidater. Styrerne i de utvalgte barnehagene satte meg i kontakt med ulike barnehagelærere som per i dag jobber med de eldste barna i barnehagen, og

som har kompetanse og erfaring i møte med mobbing og krenkende adferd i barnehagen. Mine undersøkelser i forbindelse med bachelor kan for mange være et sensitivt tema, og i intervjuet ønsker jeg å få innblikk i egenopplevde episoder i møte med mobbing og krenkende adferd. Det er derfor viktig i forkant av intervjuet at informantene er opplyst om hvilken informasjon jeg søker og hvordan jeg har tenkt til å benytte innsamlet data. Dette for å skape tillit til meg som student, men også i forhold til momenter jeg ønsker å drøfte i min bacheloroppgave. Det er avgjørende for innsamlingen av data at informantene deler av sine erfaringer på godt og vondt. Dette vil bidra til et mer helhetlig bilde, og gi mer reelle resultat. I intervjuet vil jeg at informantene svarer på spørsmål jeg opplever som relevant for å kunne svare rikt og fyldig på problemstillingen, samtidig ønsker også at informantene kan sette sitt preg på intervjuet ved å dele av sine erfaringer og opplevelser i møte med mobbing og krenkende adferd i barnehagen. Jeg skal derfor presentere et halvstrukturert intervju som følger en viss struktur samtidig som den gir rom for innflytelse og innspill fra informanten (Dalen, 2011, s. 26).

Mobbing og krenkende adferd er en utfordring også i barnehagen. Tips og råd finner jeg mange av ved raske søk på internett, men hva er det egentlig som fungerer? Og hvilke mål har de ulike barnehagene satt seg i kampen mot mobbing og krenkende adferd blant de eldste barna i barnehagen? Dette er noen av spørsmålene jeg ønsker å få svar på i løpet av min studie av temaet. Igjennom hele prosessen er det viktig at jeg er åpen for informantenes meninger og opplevelser knyttet til hvordan de jobber for å forebygge mobbing og hvordan de handler når uheldige situasjoner ved mobbing og krenkende adferd oppstår i barnehagen. Igjennom hele denne undersøkelsen vil jeg ha på mine «briller» og de er preget av mine interesser, erfaringer, og opplevelser rundt det som studeres. Dalen (2011, s17) beskriver at det er viktig at jeg som forsker er sensitiv i forbindelse med egen forståelse, noe jeg vil ha søkelys på gjennom arbeidet med denne undersøkelsen.

Jeg stiller meg i forkant av intervjuene åpen for at det finnes ulike måter å forebygge, samt handle når uheldige situasjoner ved mobbing og krenkede adferd forekommer i barnehagen. Dette da ulike faktorer gir oss ulike forutsetninger og rammer å jobbe ut ifra. Det vil bli interessant å se i hvor stor grad barnehagelæreren involverer barna, ansatte, foreldre, styrer og øvrige instanser i arbeidet, og i hvor stor grad og hvordan barnehagelærer mener de har innflytelse på endring av fenomenet mobbing og krenkende adferd i barnehagen.

3.3 Intervju

I forbindelse med intervjuene opplevde jeg engasjerte barnehagelærere som ønsker å dele av sine erfaringer, tanker og utfordringer i møte med mobbing og krenkende adferd i barnehagen. Under intervjuet tok jeg notater, og skrev ned sitater jeg tror kan være relevant for videre analyse av intervjuet. Etter endt intervju valgte jeg etter oppfordring fra mine veiledere å skrive ned intervjuet en gang til uten å se på notatene som ble skrevet ned under intervjuet. Dette for å gi meg enda en mulighet til å samle viktig data. Etter intervjuet ble renskrevet data sendt tilbake til informantene for samtykke og mulighet til å tilføye eventuelle nye opplysninger. Dette for kvalitetssikring av kilder, samt sikre at informantenes forskningsetiske prinsipper ble tatt hensyn til i prosessen.

I forkant av intervjuet har jeg utarbeidet en intervjuguide (vedlegg 2) med spørsmål jeg finner relevant i forbindelse med problemstillingen jeg har satt i forkant av studiet. Intervjuguiden er utformet med 5 overordnede spørsmål som er tilknyttet flere underspørsmål. Under intervjuet opplevde jeg dette som en fin støtte. Utfordringer jeg møtte underveis i intervjuene var i forbindelse med nedskrivning av innhentet data. Jeg opplevde det som krevende å skrive ned samtidig som jeg lyttet og stilte oppfølgingsspørsmål. Dette løste jeg ved å ta notater i stikkordsform, samt be om tid om sitater skulle skrives ned. Jeg ble også overrasket over hvor krevende jeg opplevde det å være passiv i intervjusituasjonene. Jeg måtte ved alle intervju konsentrere meg om å ikke avsløre egne meninger, eller påvirke informantens svar på noen måte. Jeg prøvde å stille meg nøytral ved å være engasjert og nysgjerrig samtidig som jeg var bevisst på kroppsspråk og hvordan jeg formulerte oppfølgingsspørsmål.

I prosessen har jeg hatt regelmessig kontakt med veiledere fra Dronning Mauds Minnehøgskole, dette i forbindelse med utforming av spørsmål, men også i forbindelse ved forskningsetisk relevans i møte med personvern ovenfor informant.

3.4 Etske Hensyn

Forskningsetikk er ifølge Dalland å sørge for at forskningsresultatene er troverdige i forhold til opplysninger fra informant og at informantens personvern blir ivaretatt under hele prosessen (Dalland, 2012, s. 96). For å unngå at mine informanter fikk unødvendige belastninger ved å delta i min undersøkelse knyttet til bacheloroppgaven, måtte jeg sørge for at personvern og etiske overveielser ble tatt hensyn til i hele prosessen. I den forbindelse informerte jeg informantene om rettigheter de hadde som intervjuobjekt i en forskningsbasert oppgave, samt anonymisering av både informanter og informantenes barnehage i prosessen.

I forbindelse med intervju måtte informantene skrive under på et samtykkeskjema (Vedlegg 1) der det blir presisert rettigheter i forbindelse med å stille opp til intervju.

Informanten vil under hele prosessen kunne trekke tilbake sitt samtykke for å benytte innsamlet data til studien og bacheloroppgaven (Vedlegg 1).

Samtykkeskjema vil i etterkant av bacheloroppgaven bli makulert.

3.5 Kvalitet i forskning

«Relabilitet (pålitelighet) knytter seg til nøyaktigheten av undersøkelsens data; hvilke data som brukes, måten de samles inn på og hvordan de bearbeides» (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2012, s. 24). Datainnsamlingen innenfor kvalitative studier er kontekstuelle og er derfor ikke preproduserbare, men forskere kan ifølge Johannessen, Tufte og Christoffersen styrke påliteligheten ved å dokumentere alle ledd i undersøkelsen (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2012, ss. 229-230). Derfor har jeg gjort rede for valgene som har blitt gjort underveis.

Validitet (gyldighet) «må ikke oppfattes som noe absolutt, som en data er valide eller ikke, med det er et kvalitetskrav som kan være *tilnærmet* oppfylt» (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2012, s. 24). Ifølge Dalland (2012, s. 52) betyr dette at metodene som blir tatt i bruk i forbindelse med forskningen svarer til problemstillingen eller fenomenet på en relevant og gyldig måte. Dette for å kunne dra slutninger som er så nært opp til virkeligheten oppfatningen som mulig.

4 Analyse

Her skal jeg presentere innsamlet data jeg opplever er relevant til problemstillingen. Jeg vil først vise til hva informantene oppfatter som mobbing før jeg presenterer forebyggende tiltak for mobbing.

4.1 Mobbing og krenkende adferd i barnehagen

Alle informantene opplever mobbing som gjentagende negativ adferd rettet mot et barn. Informant 2 opplever mobbing som en skjev fordeling i maktforholdet der «*den som blir mobbet ikke klarer å stoppe det selv*». Hun mener mobbing i barnehagen handler ofte om krenkelse og at dette også kan ligge til grunn for adferden til den som mobber, «*det er forskjell på mobbing og erting*» sier hun. Når Informant 1 skal beskrive mobbing i barnehagen nevner hun «*det å unngå å svare, snu seg vekk og snakke negativt om andre*». Informant 1

forteller at hun selv har vært vitne til ulike håndsopprekningsleker som har hatt negativt utfall for enkelte barn. Alle informantene virker i utgangspunktet kjent med problematikken, men innrømmer at de selv har lite eller ingen erfaring linket direkte til mobbesaker. Informant 2 sier at hun i et par tilfeller har valgt å tilkalle eksterne aktører for veiledning i møte med mobbing og krenkende adferd i barnehagen, i perioder har hun derfor hatt ett tett samarbeid med PPT for konfliktløsning. Informantene bekrefter at det har vært ulike episoder som kan kobles til mobbing og krenkende adferd, og at strakstiltak i barnehagen har ført til at sakene har blitt løst «på huset». Informant 3 har i forbindelse med dette en episode der de opplever utestenging av lek på barnehagens område. Dagen etter ble det gjort endringer på rutinene i barnehagen som førte til at de var flere ansatte ute. Dette for å lettere kunne gi veiledning og støtte, samt få bedre oversikt over situasjonen.

4.2 Forebyggende tiltak

«Vårt hovedfokus er å forebygge mobbing og krenkende adferd i barnehagen» sier informant 3, i barnehagen hennes snakker de ofte om forventningene som er satt til ansatte i møte med mobbing og krenkende adferd. Informanten har selv bidratt i å skrive kommunens handlingsplan for mobbing og krenkende adferd, noe hun opplever som positivt i forbindelse med både forebyggende tiltak, men også hvordan handle når situasjoner skulle oppstå. Hos de andre informantene er det også fokus på problematikken på ulike arenaer.

4.2.1 Personalgruppen

Avdelingsmøtene opplever alle informanter som en god arena for å løfte enkeltsaker og diskutere ulike praksisfortellinger. Informant 1 opplever disse møtene som en viktig arena for forebygging. De benytter mye av tiden til å se sammenhenger. «Vi skal se bak hendelsen, hva er grunnen?». Informanten opplever at et tett samarbeid med de ansatte ofte fører til at viktige biter faller på plass i de ulike handlingene og at de sammen blir enige om veien videre. De har som et mål å løfte alle, både offer og mobber. «En positiv vinkling er bra» sier hun. I fellesskap utarbeider de ulike situasjoner som fremmer de aktuelle barna. «Vi klatrer vanligvis ikke inne, men er det noen som trenger en høyere posisjon i barnegruppa kan vi gjøre unntak, bare for å gi det barnet en mulighet til å skinne». Informant 1 mener også at ansatte blir tryggere i å gjennomføre de ulike tiltakene når de har et eierforhold til de ulike strategiene. Dette gir ansatte en felles forankring i et verdigrunnlag.

Informant 3 opplever økt kvalitet på forebyggingsarbeidet der ansatte får anledning til å drøfte i fellesskap. Ny informasjon, ulike refleksjoner og observasjoner vil skape et godt grunnlag for deres arbeid både med barnegruppa og enkeltbarnet. I forbindelse med dette forteller hun

om en episode i barnehagen som bidro til å snu fokus. De måtte jobbe for å forandre barnehagehverdagen til enkeltbarnet, samt barnegruppa og de ansatte. Informant 3 forteller om en utagerende gutt som var rot til mange konflikter på avdelingen. Ved å drøfte i fellesskap kom det frem at omfanget av hendelsene bidro til at gutten fikk mange negative tilbakemeldinger av de ansatte i løpet av barnehagehverdagen. I fellesskap utarbeidet de en strategi om å snu fokuset til det positive og heller fokusere på alle gode handlingene gutten foretok seg. Dette bidro til forandring i flere ledd. Informant 3 mener løsningen ble å se det helhetlige bildet igjennom felles analyse og refleksjon.

Personalmøte er også en arena der viktig kompetanseheving finner sted hos alle informanter. Det er tydelig at dette også er et viktig ledd i forebyggingen. Her utveksles erfaringer, teori og kunnskap. Informant 3 sier det ofte arbeides i refleksjonsgrupper for å belyse ulike problemstillinger. En felles plattform er avgjørende og danner tydelige rammer for en felles verdi. Hun mener gode samtaler bidrar til økt kompetanse på feltet. Informant 2 mener dette også virker inn på hvordan man ser de ulike situasjonene som oppstår i barnehagehverdagen. «*Man ser det man ser etter*» sier hun. Økt kompetanse gir bedre og bredere forutsetninger for god forebygging.

4.2.2 Gode holdninger og verdier

I forbindelse med forebygging av mobbing og krenkende adferd i barnehagen nevner alle informanter hvor viktig det er med trygge og tydelige ansatte som er rollemodeller for barna. Informant 1 mener gode relasjoner er grunnleggende for å forstå, se løsninger og veilede. Jo bredere kunnskap man har til barnegruppa og enkeltbarnet, jo lettere er det å velge en metode og en strategi man ønsker å gå for både når det gjelder forebygging, men også strakstiltak ved mistanke mener hun. Ansatte må anerkjenne ulikheter og legge til rette for gode situasjoner som styrker alle barn. «*Det handler om kjemi når du jobber med mennesker, men du skal ha like mye respekt selv om kjemien ikke er der*» sier informant 2. Det er viktig å bli bevisst på egen væremåte og hvordan man opplever kontakten man har til de ulike barna i barnegruppa. Informant 2 har derfor erfaring med at barnehagen gjennomfører ulike øvelser, blant annet ulike relasjonsskjema. I Relasjonsskjemaet koder man med farge de ulike relasjonene man har til barna i barnegruppa, fargevalgene danner et bilde på hvordan situasjonen er, og bevisstgjør valg som er tatt i barnehagehverdagen. Informant 2 mener hovedansvaret ligger hos de ansatte «*det er aldri barnas ansvar å korrigere seg, men den voksnes ansvar å korrigere situasjonen*». Ansatte i barnehagen til informant 2 går derfor inn i situasjoner med en

holdning som oppfordrer barna til å løse situasjonene selv, men de er aldri langt unna for støtte og veiledning om barnet finner dette vanskelig.

4.2.3 Ulike strategier i møte med forebyggingsarbeidet

I alle barnehagene representert i denne undersøkelsen er det benyttet ulike strategier i arbeid med forebygging. Felles for dem er fokuset på sosial kompetanse og gode relasjoner. Alle barnehagene jobber for å skape gode trygge rammer som tilrettelegger for mange og varierte vennskap. Informant 2 forteller om et belønningssystem de har innført der de belønner i form av røde hjerter til episoder der barn har vist gode handlinger. Hun opplever at dette er et viktig steg i prosessen av å lære barna i å forholde seg til hverandre. Informanten opplever at «premien» i form av hjerter gir en smitteeffekt på avdeling, og at dette fører til gode handlinger av flere barn. «*De gode handlingene blir selvgående*» sier hun. For å skape en barnegruppe som «ser» hvor og når det er anledning for gode handlinger og/eller problemløsning velger barnehagen å jobbe med «Steg for steg» parallelt med belønningssystemet. «Steg for steg» er et undervisningsopplegg med vekt på følelser i møte med sosial kompetanse. Her jobbes det med impuls kontroll, empati og mestring av egne følelser. «*Alle har ansvar for at alle har det bra*» sier informant 2, som mener et aktivt arbeid med å bli bevisst på seg selv og andre kan ha en positiv effekt i kampen mot mobbing og krenkende adferd i barnehagen. I det pedagogiske arbeidet med vekt på forebygging av mobbing og krenkende adferd foretrekker informant 2 å dele barnegruppa i små grupper. Dette for å lettere se enkeltbarnet og få bedre oversikt på situasjonen. Informant 2 har også erfart at barn som er i faresonen for å falle utenfor fungerer bedre/blir sterkere i små grupper.

Informant 3 forteller om deres suksess med hjerteprogrammet. Hjerteprogrammet er et pedagogisk ferdigmateriell fra ASCHEHOUG som styrker relasjoner i barnegruppa med hovedfokus på tre «hjerteslag». Hjerteslagene blir presentert som jeg, du og vi og har som mål å belyse hvor verdifullt hvert enkelt barn er. Informanten opplever også at barna i forbindelse med det pedagogiske opplegget i større grad blir kapabel til å stå opp for seg selv og vise mot til å si ifra samt vite hvordan man skal agere ovenfor andre mennesker. I forbindelse med å bygge relasjoner har informant 1 erfaring med vennskapsuke. En fast uke hver høst der hovedfokuset er å bygge relasjoner samt ulike øvelser som styrker selvbildet. Barna får i oppgave å si fine ord om andre barn og seg selv. Informant 1 forteller at hun opplever at barna synes det er vanskelig å finne ord om seg selv, noe hun opplever som en svært viktig del av prosessen. I slutten av uka får barna presentert hva de andre barna har sagt. «Sa de det om meg?», «Synes de at jeg er flink til det?» er ofte reaksjonen til barna sier informant 1, «*det er*

nesten som at jeg kan se de vokse av stolthet» sier hun. I hverdagen opplever informant 1 at det ofte er lang vei mellom det å vise kunnskap i samtale og handling. Hun har tidligere benyttet ulike pedagogiske materialer i forbindelse med forebygging av mobbing og krenkende adferd. Informant 1 opplever et stort engasjement blant barna i samlingsstund, men føler at det er vanskelig å ta med seg kunnskapen inn i lek og samhandling. Hun har derfor valgt å legge forebyggingsarbeidet til «direktehandlinger». Informant 1 opplever at det å stoppe handlingen, greie ut og belyse sakens kjerne når uønskede hendelser oppstår fortløpende gir grunnlag for bedre resultater.

4.2.4 Samarbeid med hjemmet

Informant 2 opplever å ha følt på hvor avgjørende det er å ha en god dialog når mobbingen er et faktum. Å inkludere foreldre fra første stund opplever hun som et viktig ledd i prosessen. Hun har også erfart gevinsten i å veilede foreldre samt oppfordre til samtale i hjemmet. Foreldre kan ha god innflytelse på barna og situasjonen opplever informant 2. I forbindelse med dette har barnehagen i samarbeid med foreldre laget ulike «regler» for barnehagen. Alle disse med mål om at barn skal føle seg som en del av fellesskapet. Reglene gjelder i hovedsak bursdager. Skal man invitere inn til selskap må hele avdelingen, årskullet, alle jenter eller gutter bli invitert. Ved å sortere på denne måten vil det ikke bli enkeltbarn som blir ekskludert fra barnegruppen. Barnehagen til informant 2 går også aktivt ut til foreldre for å oppfordre til å rullere hvem man tar med hjem på besøk. Dette for å skape flere relasjoner i barnegruppa samtidig som man åpner opp for at flere får mulighet til hjemmebesøk. Informant 1 opplever at barn kan lett bli «låst» til godt etablerte vennskap. Hun mener det å bryte opp kjente mønster kan være avgjørende for å oppdage andre krysningspunkt. Informant 3 opplever at ikke alle foreldre tar tematikken like alvorlig, og mener lite kompetanse på feltet kan være årsaken. For informant 3 har det derfor blitt viktig å formidle og veilede foreldre. Hun oppfordrer foreldre til å snakke positivt om andre og sine egne barn for å legge til rette for gode holdninger og verdier.

5. Drøfting

Gjennom arbeidet med denne oppgaven har jeg hatt som mål å finne ut hvordan barnehagelærere opplever mobbing og krenkende adferd i barnehagen samt hvordan de jobber med å forebygge at denne typen negativ adferd skal oppstå.

5.1 Fenomenet mobbing

Gjennom koding av datamaterialet kom jeg frem at informantene opplevde mobbing som gjentakende negativ adferd rettet mot et barn. Dette støttes av Olweus i hans definisjon på mobbing. Han beskriver mobbing som gjentakende negativ adferd av en eller flere rettet mot ett «offer» (Olweus, 1997, s. 17) Informant 2 nevnte i forbindelse med dette en skjev fordeling i maktforholdet mellom utøver og offer. Ifølge Roland og Vaagland er en ujevn fordeling i maktforholdet avgjørende for at mobbing skal finne sted (Roland & Vaaland, 2006, s. 8). Dette samsvarer også med Olweus teorier om at to like sterke individer ikke faller under kategorien mobbing ved en fysisk eller psykisk konflikt, da den utsatte ikke skal være i stand til å forsvare seg (Olweus, 1997, s. 18). Når informantene fikk beskjed om å beskrive hvordan de opplevde mobbing i barnehagen svarte informant 1 med å beskrive ulike scenarier som for eksempel det å unngå å svare, snu seg vekk, ødelegge og snakke negativt om andre. Jeg tolker det ut ifra denne informasjonen at informant 1 har vært vitne til både indirekte og direkte former for mobbing i barnehagen, noe som samsvarer med oppfatningen til Lund (Lund, De er jo bare barn, 2014, s. 14). Erfaringene informant 1 har gjort seg samsvarer med forskning gjort i ulike barnehager for å kartlegge hvorvidt mobbing eksisterer i tidlig alder. I disse undersøkelsene ble det registrert episoder der direkte, indirekte og nonverbale metoder ble benyttet i forbindelse med mobbing og krenkende adferd i barnehagen (Helgesen, 2015, s. 29).

5.2 Mobbing i barnehagen

Selv om alle informantene presenterer ulike praksisfortellinger i møte med negative hendelser i barnehagen, opplever jeg at de har lite til ingen erfaring knyttet direkte opp til konkrete mobbesaker. Av tre informanter er det kun en som har erfaring med å koble inn eksterne aktører, i dette tilfellet PPT. Kan dette være da mobbing og krenkende adferd i barnehagen ikke eksisterer i like stor grad som antatt, eller at gamle myter bidrar til å dysse ned anspente situasjoner i barnehagen? Det finnes ulike teorier om i hvor stor grad handlingene fra barn i barnehagealder er bygget på negative intensjoner eller om de faller mer tilfeldig. Idsø og Roland (2017, ss.16-17) velger derfor å benytte seg av ordet begynnende mobbeadferd når de omtaler negative handlinger i barnehagen. Dette betyr ikke nødvendigvis at ansatte i barnehagen ikke ser, men at rendyrking av begrepet mobbing og krenkende adferd blir utelatt. Ifølge informant 2 er det forskjell på erting og mobbing. Hun støttes i sin uttale av Idsø og Roland som mener det er mulig å skille kategoriene erting og mobbing med utgangspunkt i de ulike handlingsmønstrene (Idsø & Roland, 2017, s. 20). Lund mener derimot at

kategoriseringen ikke er vesentlig, men at man velger å handle i alle saker der man finner det nødvendig. Hun opplever at det å gi for mange «valg» i ulike definisjoner skaper avstand på hva som egentlig er problemet og hvordan man bør handle (Lund, 2014, ss. 14-15). Høiby og Tolle mener også at gamle myter svekker grunnlaget i å se ulike situasjoner og dets alvorlighetsgrad, sånne antagelser kan bidra til at barn ikke får den hjelpen og veiledningen de har behov for (Høiby & Trolle, 2012, ss. 24-28). I forbindelse med innsamlet datamateriale opplever jeg ikke at informantene fornekte at mobbing finner sted i barnehagen, tvert om ser jeg et personale som med få ekstra ressurser setter i gang «livsviktige» tiltak for å stoppe samt avverge at nye negative hendelser finner sted. Ifølge informantene er det barnehagens kunnskap og fleksibilitet i møte med mobbing og krenkende adferd i barnehagen som er den avgjørende faktoren og kanskje grunnen til at flere av hendelsene stopper allerede her. Dette funnet mener jeg er en digresjon fra de ansatte som er viktig å belyse.

5.3 Forebyggende tiltak

5.3.1 Styrke personalgruppen

I det forebyggende arbeidet har informantene lagt ned store ressurser i å få en samkjørt personalgruppe med felles mål og verdier. Samtlige informanter opplever personalmøter og avdelingsmøter som svært verdifulle i forbindelse med forebyggende arbeid rettet mot mobbing og krenkende adferd. Rasmussen skriver om hvor viktig det er med et «innholdsmessig fundament for pedagogikken og det tilhørende personalsamarbeidet» (Rasmussen, 2012, s. 32). Informant 2 opplever at refleksjonene i fellesskap øker kvaliteten i arbeidet til de ansatte. Ifølge Rasmussen er dette er strategi som kan gi avkastning. Å sammen kunne se et felles mål og forme et verdsett som alle kan akseptere, bidrar til at målene blir gjennomførbar og holdt på dagsorden (Rasmussen, 2012, ss. 35-36). Informant 1 mener et felles verdsett også bidrar til tøffere personale som er trygg i sine fremgangsmåter og føler eierforhold til de ulike strategiene som er valgt i forebyggingsarbeidet.

Der ansatte kan drøfte, reflektere og evaluere oppstår det kompetanseheving ifølge informant 2. Økt kompetanse både individuelt, men også kollektivt er viktig for å etablere proaktive strategier mener Rørnes (Rørnes, Det motstandsdyktige mobbeviruset, 2007, s. 63).

Informant 3 mener arenaer som dette danner grunnlaget for videre arbeid og forebygging. Dette støttes av Lund som viser til ulike «briller», der ansatte ser og opplever ulike situasjoner forskjellig (Lund, 2015, s. 121). Ulike syn skaper en bredere forståelse og et mer nyansert bilde. Ifølge informant 3 har hun god erfaring med å drøfte i fellesskap og opplever at informasjonen som kommer frem har vært avgjørende for det forebyggende arbeidet. I forkant

av forskningen hadde jeg en formening om at forebyggingsarbeidet fulgte en generell plan med ferdig pedagogisk materiale og standardiserte metoder. Funnene har gitt meg et større faglig perspektiv og jeg har blitt bevisst på at valg av arbeidsmetode må sees i lys av den negative adferden som blir utført, barnet, barnegruppen og ressursene til de ansatte. Forebyggingsarbeidet mot mobbing og krenkende adferd i barnehagen krever en felles strategi mener informant 3, og ifølge Rasmussen(2012, s35) et verdsett som streber etter en god barnehagehverdag for alle.

5.3.2 Autoritative voksne skaper gode relasjoner

Både teori og resultatfunn belyser trygge og tydelige ansatte som rollemodeller i forebyggingsarbeidet. Idsøe og Roland viser til autoritative voksne, som både er varme og trygge samtidig som de er tydelige og setter grenser (Idsøe & Roland, 2017, s. 80). Informant 2 opplever økt fokus på egen væremåte som grunnleggende for å skape gode relasjoner. Høiby og Trolle mener barn lærer å akseptere og anerkjenne hverandre igjennom ansattes fremtoning (Høiby & Trolle, 2012, s. 50). Dette støttes også av Idsøe og Roland som mener barn lærer av positive tilnærminger og krav stilt fra de ansatte om positiv adferd. (Idsøe & Roland, 2017, s. 80).

Ifølge informant 2 er det opp til de ansatte å anerkjenne alle barn og skape situasjoner som gir gode relasjoner. Dette støttes av Høiby og Trolle som mener relasjonsbygging mellom voksne og barn er en kontinuerlig prosess som er nødvendig for å skape et positivt fellesskap (Høiby & Trolle, 2012, s. 50). «*Det handler om kjemi når du jobber med mennesker, men du skal ha like mye respekt selv om kjemien ikke er der*» uttaler informant 2 i intervjuet, hun viser til ulike øvelser for bevisstgjøring av relasjoner og nevner i den forbindelse ulike relasjonsskjema med fargekoding. Det er nærliggende å anta at det er viktig for informant 2 med god kontakt, og at hun ikke godtar mangel av kjemi som unnskyldning for svake relasjoner. Høiby og Trolle støtter Informant 2 i hvor viktig det er å se alle barn for hvem de er og ikke nødvendigvis bare deres handlinger. De velger derimot å si at negative relasjoner og mangel på kjemi mellom voksne og barn er uakseptabelt og faglig feil (Høiby & Trolle, 2012, ss. 62-63). Fargekoding av relasjoner i forbindelse av voksen-barn kontakt gir ifølge Høiby og Trolle en enkel oversikt over hvor ansatte må prioritere sin innsats (Høiby & Trolle, 2012, ss. 61-62). «*Det er aldri barns ansvar å korrigere seg, men den voksnes ansvar å korrigere situasjonene*» sier informant 2. Jeg opplever her at Informant 2 har et godt poeng når hun viser til ansvaret de ansatte er pålagt. Idsøe og Roland tror en distansering av de

ansatte i verstefall kan føre til at barnas behov blir oversett som igjen skaper en aksept til negative handlinger og mobbeadferd (Idsøe & Roland, 2017, ss. 22-23)

Informant 1 opplever at gode relasjoner gir kunnskap om barnet som gjør det lettere å velge framgangsmåte og strategi ved uønskede hendelser. Christoffersen støtter informant 1 i dette. Gode relasjoner mener hun gir oss god oversikt over barnets begrensinger og muligheter som igjen gir bredere grunnlag for å forstå barnet (Christoffersen, 2015, s. 107). Christoffersen mener nøkkelen for å handle rett i situasjoner med mobbing og krenkende adferd er å forstå barnets intuisjon og reflektere over de ansattes tolkninger (Christoffersen, 2015, s. 107). Høiby og Trolle mener et nyansert syn på enkeltbarnet kan skape solide vilkår for gode relasjoner. Dette forutsetter at den ansatte går målrettet inn for å bli kjent med hvert enkelt barn, og er i stand til å skape en arena der alle føler seg anerkjent for den de er (Høiby & Trolle, 2012, ss. 50-52). Informant 2 forteller om deres praksis i møte med barn og negative handlinger i barnehagen. Hvordan de med kjennskap til miljø og klima kan oppfordre barn til å løse situasjonene selv. Hun presiserer at de aldri er langt unna for støtte og veiledning i problemløsning. Denne praksisen støttes av Lund da hun mener det er viktig for barn og utfordre seg selv. Den observerende ansatte ved sidelinjen opplever hun også som en viktig brikke som i seg selv skaper trygghet, men som også bidrar til at barn opplever at de blir sett. Lund mener beskyttelsen barna føler fra den ansatte i barnehagen bidrar til at terskelen for å ta kontakt ved en senere anledning blir lavere på grunn av de generaliserte erfaringene fra tidligere negative situasjoner (Lund, 2015, ss. 114-116).

5.3.3 Styrke selvbildet og barnegruppen.

Mange, varierte og solide vennskap er målet til alle informantene i sitt forebyggingsarbeid. De jobber for å skape en kultur som tilrettelegger for alle behov, samtidig som rammene er tydelige og trygge. Å velge å sette søkelys på hele barnegruppen mener Søndergaard er en viktig del av forebyggingen av mobbing og krenkende adferd. Hun beskriver mobbing som «sosiale prosesser på avveie» og mener den negative kulturen må ha aksept fra hele gruppen for å kunne utvikle seg (Helgesen, 2015, s. 24). Dette betyr at jo bedre samhold barnegruppen har, desto mindre rom er det for å fryse eller utøve krenkelser av medlemmer i gruppen.

Hvordan man velger å jobbe får å skape den sammensatte kulturen varierer mellom barnehagene, men felles for dem alle er at de benytter både planlagte sekvenser i form av samlingsstund og impulshandlinger der de handler direkte inn i situasjoner som er uheldige. I intervjuene nevner alle informanter at de benytter ulike ferdige pakker av pedagogisk

materiell som legger vekt på følelser i møte med enkeltbarnet, men også hvordan man håndterer følelser i en gruppe. Informant 3 opplever at arbeidet gir avkastning i form av at trygge barn er bevisst på egne følelser og vet hvordan de skal agere ovenfor andre mennesker. Lund og Helgeland støtter informant 3 sin oppfatning av gevinsten i å sette følelsene på dagsorden i barnehagen. De opplever at det å forstå sine egne og andres følelser kan være en viktig brikke i forbindelse med det forebyggende arbeidet av mobbing og krenkende adferd (Lund & Helgeland, 2016, ss. 34-35).

Informant 2 oppfordrer barnegruppen til å aktivt å bruke den nye kunnskapen i et belønningssystem som belønner gode handlinger. Ifølge Rørnes kan belønning fungere som en konkret motivasjon, men påpeker hvor viktig det er å sette mål som alle barna skal kunne oppnå, og som oppleves positivt for alle (Rørnes, 2007, s. 62). Skreland deler også samme oppfatning og viser til bruk av ulike sanksjoner i forbindelse med å «rose» og «straffe» adferd (Skreland, 2019, s. 85). Informant 2 opplever at «premien» i form av røde hjerter i et glass skaper en kultur for gode handlinger for flere av barna. Ros av positiv adferd mener Skreland kan være positivt for barnegruppen, både for å løfte enkeltindividet, men også belønne god kollektiv adferd etter for eksempel en vellykket tur (Skreland, 2019, s. 85). Ifølge Rørnes kan belønningen bli problematisk om noen velger å ikke følge de reglene som er satt i forkant av ulike belønningsstrategier. Hvordan skal det barnet eventuelt behandles i form av premiering og belønning? (Rørnes, 2007, ss. 62-63). Vil barna som fulgte den ansattes strategi oppleve en positiv sanksjon, mens barnet som ikke valgte å følge strategien blir «belønnet med en negativ»? (Skreland, 2019, ss. 85-88). Informant 1 opplever at uken med søkelys på vennskap i barnehagen skaper både trygghet og tilhørighet, men opplever at den daglige innsatsen også har stor verdi. Lund deler informant 1 sin oppfatning og mener den mest elementære læren om egne følelser i møte med sosialkompetanse skjer i møte med tilstedeværende, trygge og omsorgsfulle ansatte i barnehagen (Lund, Tydelige og varme voksne i møte med mobbing i barnehagen, 2015, s. 114). Informant 1 opplever at det er vanskelig for barn å koble kunnskap opp mot praksis, og har derfor valgt å fokusere på å handle direkte inn i situasjoner hun opplever har behov for veiledning og bevisstgjøring. Høiby og Trolle har også sett effekten i å handle direkte opp mot handlinger. De opplever konkrete tilbakemeldinger som de mest effektive (Høiby & Trolle, 2012, s. 84).

5.3.4 Foreldresamarbeid

Foreldresamarbeid opplever jeg som et viktig funn innen forebygging av mobbing og krenkende adferd i barnehagen. Det er ikke bare direkte tiltak rettet mot barn som er

løsningen ifølge informantene, men også omgivelsene rundt. Et godt fungerende foreldresamarbeid der det er rom for god dialog og veiledning er noe informant 2 og 3 verdsetter i sitt arbeid med å forebygge mobbing og krenkende adferd. Deres oppfatning støttes av Olweus som opplever foreldrerollen som en viktig del av forebyggingsarbeidet (Olweus, 1997, s. 65). I barnehagen til informant 2 er det innført ulike retningslinjer i forbindelse med forebygging av mobbing og krenkende adferd. Regler kan ifølge Høiby og Trolle være til både glede og besvær da ulike føringer påvirker livet utenfor barnehageporten. De har imidlertid erfaring med at foreldre ser hensikten med retningslinjene satt fra barnehagen, og velger derfor ofte å gjennomføre reglene ved private begivenheter. Rørnes opplever det som vesentlig at foreldre over tid har opparbeidet tillit til de ansatte og føler seg trygg på at føringene som er satt er til hjelp for deres barn og klimaet i barnegruppa. Rørnes tror dette har innvirkning på i hvilken grad foreldre ønsker å ta imot innspill og veiledning fra de ansatte (Rørnes, Det motstandsdyktige mobbeviruset, 2007, ss. 43-44). I barnehagen til informant 3 ønsker de å skape en arena for kunnskapsformidling til foreldre, da de opplever at informasjon om tema bidrar til å skape gode verdier og holdninger blant foreldre. Høiby og Trolle ser en sammenheng mellom økt kunnskap og engasjement blant foreldre (Høiby & Trolle, 2012, ss. 108-109).

6. Konklusjon

I min oppgave har jeg tatt utgangspunkt i 3 barnehagelærere fra ulike barnehager. Jeg har søkt etter deres oppfatning og erfaring knyttet til mobbing, samt belyst deres valg av metoder i forebyggingsarbeidet mot mobbing og krenkende adferd i barnehagen. Analysen viser at informantene har mange felles erfaringer selv om de aldri har jobbet i samme barnehage. Dette gir meg grunn til å tro at fenomenet mobbing er mer kjent i barnehagen enn vi kanskje ønsker å ta inn over oss. Ved å analysere informantenes begrunnelser i lys av relevant teori har jeg kommet frem til at innsatsen disse barnehagene legger ned ikke bare er avgjørende for et godt klima og gode relasjoner innenfor gjerdet, det har også en samfunnsmessig gevinst i form av gode verdier og holdninger.

Jeg tror ikke denne oppgaven bidrar til å stoppe mobbing og krenkende adferd i barnehagen, jeg tror heller ikke den har en fasit på hvilke metoder som har best effekt å ta i bruk i forebyggingsarbeidet. Jeg tror denne oppgaven belyser hvor komplekst dette fenomenet er, og viser noen av de mange fremgangsmåtene disse barnehagelærerne har valgt å ta i bruk.

Dataen fra informantene speiler hvor viktig samarbeid og en felles forståelse er. Både hos de ansatte, men også i barnegruppa. Hvor viktig det er å være tilstede, være åpen for å se og modig nok til å handle.

Jeg skulle ønske det barnet ved vaskerenna fikk de verktøyene som var nødvendig for å si stopp, jeg skulle ønske at det var autoritative voksne tilstede som viste varme, og som kunne sette foten ned allerede første gang hendelsen fant sted. Jeg skulle ønske relasjonene i barnegruppen var så sterk at de sto opp for vennen sin, og viste avsky mot den negative handlingen. Jeg skulle ønske den gutten som sto og ventet på sitt «offer» ble sett og fikk den oppfølgingen han trengte før han måtte ty til krenkende handlinger mot andre..

Som en oppfølging til oppgaven hadde det vært interessant å studere hvordan barn som har opplevd mobbing og krenkende adferd i barnehagen har det i de påfølgende årene på skolen. Vil tiltakene gjort i barnehagen ha effekt? Og hvordan kan etterarbeidet i forbindelse med mobbing og krenkende adferd i barnehagen overføres på en god måte?

Bibliografi

- Christoffersen, D. D. (2015). Hva har dere gjort med henne? I M. B. Helgesen, *Mobbing i barnehagen* (ss. 92-112). Oslo: Universitetsforlaget .
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Helgesen, M. B. (2015). *Mobbing i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Høiby, H., & Trolle, A. (2012). *Stopp ertingen*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Idsøe, E. C., & Roland, P. (2017). *Mobbeadferd i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm.
- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2012). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt Forlag.
- Lund, I. (2014). *De er jo bare barn*. Oslo: PEDLEX Skoleinformasjon.
- Lund, I. (2015). Tydelig og varme voksne i møte med mobbing i barnehagen. I M. B. Helgesen, *Mobbing i barnehagen* (ss. 114-126). Universitetsforlaget.
- Lund, I., & Helgeland, A. (2016). *Mobbing i barnehagen*. Oslo: Pedlex.
- Olweus, D. (1997). *Mobbing i skolen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Rasmussen, K. (2012). *Personalgruppen*. Oslo: Pedagogisk forum.
- Roland, E., & Vaaland, G. S. (2006). *Zero, SAFs program mot mobbing*. Senter for atferdsforskning.
- Rørnes, K. (2007). *Det motstandsdyktige mobbeviruset*. Kristiansand: Høyskoleforlaget 2007.
- Skreland, L. L. (2019). *Regler i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Pedlex.

Vedlegg

Vedlegg 1

Samtykkeskjema

Til

Dato

FØRESPØRSEL OM DELTAGELSE SOM INFORMANT I FORBINDELSE MED INNSAMLING AV DATA TIL BACHELOROPPGAVE VED DRONNING MAUDS MINNEHØGSKOLE (BARNEHAGELÆRERUTDANNING)

Mitt navn er Ida Reistad Eidem: Jeg har studert «Barnehagelærerutdanning» ved Dronning Mauds Minnehøgskole siden 2015. Jeg er nå ved siste semester og er i gang med avsluttende bacheloroppgave. I den forbindelse ønsker jeg å komme i kontakt med barnehagelærere som kan bistå med både erfaring og kompetanse rettet til min forskning i forbindelse med bacheloroppgaven. Tema for bacheloroppgaven vil være hvordan forebygge og hvordan handle i møte med mobbing og krenkende adferd blant de eldste barna i barnehagen.

I senere tid har det blitt skapt en større forståelse for at mobbing og krenkende adferd like gjerne kan oppstå i barnehagen som på skolen. I forbindelse med bacheloroppgaven ønsker jeg å belyse flere perspektiver fra ulike barnehager sitt forhold til hvilke tiltak og rutiner de arbeider med i møte med mobbing og krenkende adferd blant de eldste barna. Det kan være mange faktorer som spiller inn på hvorfor man velger å jobbe som man gjør. Jeg ønsker at min studie i forbindelse med bacheloroppgaven skal være en kilde for erfaringer og kunnskap fra ulike barnehagelærere som daglig tar avgjørelser i møte med denne problematikken.

Jeg søker i forbindelse med bacheloroppgaven barnehagelærere som kan stille til intervju i et avtalt tidspunkt. Jeg anbefaler at informanten setter av 1 time for intervju. Intervjuguide med overordnede spørsmål blir om ønskelig sendt til informant i forkant av intervjuet.

I forbindelse med intervjuet vil jeg notere ned fortløpende informantens meninger, erfaringer, kompetanse og utfordringer i møte med mobbing og krenkende adferd hos de eldste barna i barnehagen. Notater gjort i forbindelse med intervju vil etter få dager sendes i retur til intervjuobjekt for godkjenning. Dette for å kvalitetssikre innsamlet data. Informanten og

informantens barnehage vil bli anonymisert både i prosess, men også i ferdigstilt bacheloroppgave.

Informanten vil under hele prosessen kunne trekke tilbake sitt samtykke for å benytte innsamlet data til studien og bacheloroppgaven.

Veiledere fra Dronning Mauds Minnehøyskole:

Kristine Warhuus Smeby

Førsteamanuensis

Seksjon for samfunnsfag.

E-post: kws@dmmh.no

Karianne Franck

Førsteamanuensis

Seksjon for pedagogikk

E-post: kfr@dmmh.no

Vedrørende spørsmål i forbindelse med min studie, eller spørsmål knyttet til det å være informant, ta kontakt med meg på mail eller per telefon.

På forhånd, takk for din deltagelse, og at du finner tid i en travel hverdag til å bli med å bidra med viktig data i forbindelse med min studie om mobbing og krenkende adferd blant de eldste barna i barnehagen. Sammen kan vi skape en kilde som belyser et viktig tema som barnehager står ovenfor hver eneste dag.

Med vennlig hilsen

Ida Reistad Eidem

Idareistad1@gmail.com

97175668

.....

Jeg samtykker i å delta som informant i form av intervju i forbindelse med bacheloroppgaven til Ida Reistad Eidem

.....

Sted/ dato

.....

Underskrift

Vedlegg 2

Intervjuguide

Kjønn:

Alder:

Utdannelse:

Jobbet i barnehagen:

Øvrig kompetanse/erfaring som kan være aktuell for problemstilling:

1.Hva legger du i betydningen av mobbing og krenkende adferd blant de eldste barna i barnehagen?

-Er dette noe du har opplevd i barnehagen?

-kan du fortelle om en hendelse der du opplevde mobbing eller krenkende adferd i barnehagen?

Når opplever du at mobbing og krenkende adferd i barnehagen oppstår?'

-Når mener du tiltak må iverksettes?

2.Hvordan jobber din barnehage for å forebygge mobbing og krenkende adferd blant barna?

-Opplever du at måten dere har valgt å jobbe har bidrar til å avverge og forhindre mobbing og krenkende adferd i deres barnehage?

-Hvordan samarbeider du med de ulike aktørene sett i lys av dette?

-Barn?

-Foreldre?

-Ansatte?

-Ledelsen?

-Opplever du at tiltakene som er innført og iverksatt har en forebyggende effekt i barnegruppa?

-Kan du fortelle om en episode der du følte at økt fokus på mobbing og krenkende adferd blant de eldste barna bidro til å forebygge?

-Opplever du utfordringer ved ulike tiltak og/eller rutiner som har blitt innført?

-Kan du fortelle om en gang du opplevde at tiltakene som er innført og iverksatt for å forebygge mobbing og krenkende adferd blant barna ikke hadde ønsket effekt på situasjonen?

-Opplever du som barnehagelærer at det finnes andre måter å jobbe på for å forebygge mobbing og krenkede adferd? I så fall kan du fortelle om ulike arbeidsmetoder du ønsker skal være en av den forebyggende prosessen i din barnehage?

3.Hva gjør dere når mobbing og krenkende adferd i barnehagen er en realitet?

-eventuelle tiltak, ulike strategier planlagt på forhånd?

-Kan du fortelle om en gang du opplevde at tiltak ble iverksatt på grunn av mobbing og krenkende adferd?

Hvordan ble barnegruppa påvirket av dette?'

Hvordan ble foreldre påvirket av dette?

Hvordan ble ansatte påvirket av dette?

Hvordan ble ledelsen påvirket av dette?

Hvordan ble du påvirket av dette?

4.Hvilke rutiner har dere på oppfølging av mobbing og krenkende adferd i barnehagen?

Hvordan følges barna opp?

Hvordan følges foreldre opp?

Hvordan følges ansatte opp?

Hvordan følger ledelsen opp?

Hva legger du i betydningen etterarbeid i en situasjon med mobbing og krenkende adferd?

Hva mener du er viktig å ta hensyn til/vektlegge i etterarbeid av en situasjon der mobbing og krenkende adferd har vært tilfellet?

Kan du fortelle om et etterarbeid av en situasjon der mobbing og krenkende adferd har vært tilfellet?

5. Hvilken betydning tror du innsatsen som blir langt ned i barnehagen har for videre utdanningsforløp når det kommer til mobbing og krenkende adferd?

Hva vil barnehagen kunne påvirke og i hvilken grad?

Hvor viktig er det med dialog mellom barnehagen og skole i en overgangssituasjon når det kommer til mobbing og krenkende adferd?

Har du noen å tilføye til tidligere stilte spørsmål?

Har du noe å tilføye til intervjuet?